

МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Навчально-науковий інститут фінансів, банківської справи
Кафедра фінансів імені Л.Л. Тарангул

Затверджено
Науково-методичною радою Університету,
протокол від 10.08.2021 № 3/5
Голова НМР [підпис] А.О. Монаєнко

**Робоча програма
навчальної дисципліни**

«Антикризове фінансове управління»

для підготовки здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня
(денної та заочної форми навчання)

галузь знань 07 Управління та адміністрування

спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування

освітня програма Управління публічними фінансами

Статус дисципліни: обов'язкова

освітня програма Управління процесами у сфері банківського бізнесу

Статус дисципліни: обов'язкова

освітня програма Управління фінансовою та страховою діяльністю

Статус дисципліни: обов'язкова

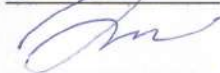
Робоча програма навчальної дисципліни «Антикризове фінансове управління» складена на основі освітньо-професійної програми «Управління публічними фінансами», «Управління процесами в сфері банківського бізнесу», «Управління фінансовою та страховою діяльністю» для другого (магістерського) освітнього рівня 072 спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування», затвердженої Вченою радою Університету 30.04.2020 року, протокол №5, 26.04.2021 року, протокол №5.

Укладач:

М.Д. Бедринець, к.е.н., доцент, завідувач кафедри фінансів імені Л.Л. Тарангул

Рецензенти:

Ю. М. Коваленко, д.е.н., професор кафедри фінансових ринків

О.Д. Гордей, д.е.н., професор, професор кафедри фінансів імені Л.Л.Тарангул

Гарант
освітньої програми:

О.Д. Гордей, д.е.н., професор, професор кафедри фінансів імені Л.Л.Тарангул

Робочу програму навчальної дисципліни розглянуто та схвалено кафедрою фінансів імені Л.Л. Тарангул, протокол від 17 травня 2021 р. № 13

Завідувач кафедри
імені Л.Л. Тарангул

М.Д. Бедринець, к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів

Розглянуто і схвалено Вченою радою Навчально-наукового інституту фінансів, банківської справи, протокол від 18 травня 2021 р. № 9

Голова Вченої ради
/ ННІ інституту фінансів, банківської справи

М.О. Кужелев

Завідувач навчально-методичного відділу

І.В. Качур

Реєстраційний № _____

РЕЦЕНЗІЯ

**на програму обов'язкової навчальної дисципліни
«АНТИКРИЗОВЕ ФІНАНСОВЕ УПРАВЛІННЯ»
підготовки здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня
(денної та заочної форми навчання)
галузь знань 07 «Управління та адміністрування»
спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
ОПП «Управління публічними фінансами»
ОПП «Управління фінансовою та страховою діяльністю»**

Програма обов'язкової навчальної дисципліни «Антикризове фінансове управління» розроблена для магістрів галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування».

Предметом навчальної дисципліни «Антикризове фінансове управління» є вивчення система фінансово-економічних відносин, які виникають у процесі антикризового фінансового управління підприємством, санації, реорганізації, банкрутства та ліквідації суб'єктів господарювання.

Програма навчальної дисципліни складається з двох змістових модулів, які включають в себе десять тем, що повністю охоплюють весь спектр проблем, що є актуальними в сучасних умовах. Програмою передбачено, що саме здобувачі вищої освіти повинні знати та вміти по завершенню курсу.

Засвоєння основних положень дисципліни дасть можливість саме здобувачам вищої освіти підготуватися та поглиблено вивчити питання, що виносяться на поточний та кінцевий (залік) контроль знань.

Розроблена програма навчальної дисципліни «Антикризове фінансове управління» за структурою і змістом відповідають сучасним вимогам до вивчення дисципліни і рекомендовані до використання в навчальному процесі.

Рецензент

професор, професор кафедри
фінансів імені Л.Л.Тарангул

О.Д. Гордей

РЕЦЕНЗІЯ

**на програму обов'язкової навчальної дисципліни
«АНТИКРИЗОВЕ ФІНАНСОВЕ УПРАВЛІННЯ»
підготовки здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня
(денної та заочної форми навчання)
галузі знань 07 «Управління та адміністрування»
спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
ОПП «Управління публічними фінансами»**

Програма навчальної дисципліни, що переставлена на рецензування, складена для магістрів, які навчаються за спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування».

Предметом навчальної дисципліни «Антикризове фінансове управління» є формування у майбутніх фахівців системи знань щодо основних видів кризових явищ та стадій розвитку фінансової кризи на рівні держави, банківської системи, підприємства, розкриття методичних підходів до розробки «правил ефективної поведінки» в умовах кризового стану, а також для аналізу окремих шляхів запобігання та подолання кризи.

Навчальна програма складена у відповідності до нормативів з дотриманням принципів науковості, систематичності і послідовності, наступності у вивченні навчального матеріалу, за витриманою відповідно до вимог структурою.

Програма навчальної дисципліни поділяється на два змістові модулі, до яких включено дванадцять тем.

Методи оцінювання знань здобувачів вищої освіти повністю відповідають встановленим вимогам.

Рекомендована література містить достатній перелік законодавчих та інших нормативно-правових актів в сфері оподаткування, навчальних посібників та іншої спеціальної літератури відомчих вітчизняних авторів.

В цілому програма навчальної дисципліни «Антикризове фінансове управління» відповідає навчально-методичним вимогам і заслуговує на впровадження у освітній процес.

**д.е.н., професор
кафедри фінансових ринків**

Ю.М.Коваленко

ЗМІСТ

Передмова	4
Опис навчальної дисципліни	5
Зміст навчальної дисципліни за змістовними модулями	9
Критерії оцінювання	18
Засоби оцінювання	22
Форми та перелік питань до поточного та підсумкового контролю	23
Рекомендована література	28

1. ПЕРЕДМОВА

Зростання ризиків і виникнення кризових ситуацій в Україні передбачає застосування особливих технологій під час формування та здійснення цілей державного управління. На практиці це означає, що держава має прагнути не лише адекватно відреагувати на кризу, а й здійснювати постійну підготовку до таких дій. Для цього є доцільним створення резервної системи державного управління, яка включає: формування кадрових, суспільно-політичних, соціально-економічних, технічних, технологічних, військових, правоохоронних структур, що дають змогу повністю продублювати процес прийняття та виконання рішень у разі кризи основних центрів управління та влади. Це означає послідовне здійснення превентивних заходів у різноманітних сферах суспільного життя.

Метою навчальної дисципліни є формування у майбутніх фахівців системи знань щодо основних видів кризових явищ та стадій розвитку фінансової кризи на рівні держави, банківської системи, підприємства, розкриття методичних підходів до розробки «правил ефективної поведінки» в умовах кризового стану, а також для аналізу окремих шляхів запобігання та подолання кризи.

Завдання навчальної дисципліни: вивчення законодавчо-нормативного забезпечення антикризового фінансового управління на макро- та макрорівнях. Ключовим чинником результативного антикризового управління є реалізація комплексу заходів щодо фінансування антикризових програм. Для подолання кризи потрібен індивідуальний набір інструментів фінансування, що має бути адаптований до конкретних економічних умов. У цьому зв'язку особливої актуальності набуває подальший розвиток класичних та обґрунтування новітніх технологій антикризового фінансування суб'єктів економічної діяльності. Це зумовлює необхідність постійного розвитку теоретико-методичного забезпечення антикризових фінансових рішень та його адаптації до особливостей актуальної кризи.

Методи та форми навчання:

Методи навчання: словесний, пояснювально-демонстраційний, метод проблемного викладання, репродуктивний, дослідницький.

Форми навчання: денна, заочна.

Форми організації занять: лекції, семінарські заняття, індивідуально-консультативна робота студентів.

Організація поточного контролю та підсумкового контролю знань:

Методи контролю: усний, письмовий, практичний, тестовий.

Організація поточного та підсумкового контролю знань. Поточний контроль проводиться у вигляді усного та письмового опитування на семінарських заняттях, підготовка індивідуальної роботи, написання поточних контрольних робіт. Підсумковий контроль передбачено проводити у формі екзамену.

2. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Рівень вищої освіти: другий(магістерський)	Обов'язкова	
Модулів – 2	Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 11		1-й	1-й
Загальна кількість годин – 120		Семестр	
		1-й	1-й
		Лекції	

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»	22 год.	4 год.
	Практичні,	
	8 год.	0 год.
	Семінарські	
	10 год.	4
	Лабораторні	
	- год.	- год.
	Самостійна робота	
	78 год.	110 год.
	Індивід.консультац.робота:	
	2год.	2 год.
	Вид контролю:	
	Екзамен	Екзамен

2.1. ПЕРЕЛІК КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ, ФОРМУВАННЯ ЯКИХ ЗАБЕЗПЕЧУЄ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Компетентності, які мають бути сформовані в результаті опанування навчальної дисципліни:

освітньо-професійної програми «Управління публічними фінансами».

Інтегральна компетентність.

Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у публічних фінансах або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

Загальні компетентності:

ЗК3. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

Спеціальні, фахові компетентності:

СК1. Здатність використовувати фундаментальні закономірності розвитку фінансів, банківської справи та страхування у поєднанні з дослідницькими і управлінськими інструментами для здійснення професійної та наукової діяльності.

СК4. Здатність оцінювати дієвість наукового, аналітичного і методичного інструментарію для обґрунтування управлінських рішень у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

СК6. Здатність застосовувати міждисциплінарні підходи при розв'язанні складних задач і проблем проблем у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

ФК3 Аналізувати склад, структуру доходів державного бюджету, оцінювати доцільність державних видатків, розуміти й аналізувати причини утворення дефіциту бюджету та державного боргу.

ФК4 Здійснювати вибір та оцінку запровадження найбільш доцільних методів та інструментів антикризового фінансового управління, запровадження яких дозволило б вийти з фінансової кризи використовуючи вітчизняну практику та зарубіжний досвід.

ФК5 Оцінити ефективність управління публічними фінансами та здійснювати узагальнення основних тенденцій розвитку фінансів публічного сектору в зарубіжних країнах.

2.2. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Програмні результати навчання:

ПРН01. Використовувати фундаментальні закономірності розвитку фінансів, банківської справи та страхування у поєднанні з дослідницькими і управлінськими інструментами для здійснення професійної та наукової діяльності.

ПРН04. Відшукувати, обробляти, систематизувати та аналізувати інформацію, необхідну для вирішення професійних та наукових завдань в сфері фінансів, банківської справи та страхування.

ПРН06. Доступно і аргументовано представляти результати досліджень усно і письмово, брати участь у фахових дискусіях.

ПР 12. Обґрунтувати вибір варіантів управлінських рішень у сфері фінансів, банківської справи та страхування та оцінювати їх ефективність з урахуванням цілей, наявних обмежень, законодавчих та етичних аспектів.

ПР 13. Оцінювати ступінь складності завдань при плануванні діяльності та опрацюванні її результатів.

освітньо-професійної програми «Управління фінансовою та страховою діяльністю»

Інтегральна компетентність.

Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у процесі навчання та в подальшому в процесі професійної діяльності у сфері фінансів, банківської справи та страхування, зокрема в частині управління фінансовою і страховою діяльністю, що передбачає проведення досліджень та/або дійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

Загальні компетентності:

ЗК4. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК5. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК6. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК7. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.

Спеціальні, фахові компетентності:

СК3. Здатність застосовувати управлінські навички у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

СК4. Здатність оцінювати дієвість наукового, аналітичного і методичного інструментарію для обґрунтування управлінських рішень у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

СК6. Здатність застосовувати міждисциплінарні підходи при розв'язанні складних задач і проблем проблем у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

СК11. Здатність оцінювати вплив динамічних змін економічної системи на інноваційний розвиток фінансової та страхової діяльності та розробляти нові вектори їх розвитку.

СК 12. Здатність проводити раннє виявлення та своєчасно реагувати на ризики, які можуть виникнути в сфері фінансової та страхової діяльності.

2.2. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Програмні результати навчання:

ПРН 01. Використовувати фундаментальні закономірності розвитку фінансів, банківської справи та страхування у поєднанні з дослідницькими і управлінськими інструментами для здійснення професійної та наукової діяльності.

ПРН 9. Застосовувати управлінські навички у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

ПРН 10. Здійснювати діагностику і моделювання фінансової діяльності суб'єктів господарювання.

ПРН 11. Застосовувати поглиблені знання в сфері фінансового, банківського та страхового менеджменту для прийняття рішень

ПРН 12. Обґрунтувати вибір варіантів управлінських рішень у сфері фінансів, банківської справи та страхування та оцінювати їх ефективність з урахуванням цілей, наявних обмежень, законодавчих та етичних аспектів.

ПРН 14. Вміти приймати управлінські рішення в сфері фінансової та страхової діяльності з елементами планування, моніторингу та регулювання.

ПРН 16. Проводити раннє виявлення та своєчасно реагувати на ризики, які можуть виникнути в сфері фінансової та страхової діяльності.

освітньо-професійної програми «Управління процесами у сфері банківського бізнесу»

Інтегральна компетентність.

Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у професійній діяльності або у процесі навчання у сфері фінансів, банківської справи та страхування, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

Загальні компетентності:

ЗК2. Здатність спілкуватися іноземною мовою.

ЗК5. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК7. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.

ЗК9. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

Спеціальні, фахові компетентності:

СК2. Здатність використовувати теоретичний та методичний інструментарій для діагностики і моделювання фінансової діяльності суб'єктів господарювання.

СК4. Здатність оцінювати дієвість наукового, аналітичного і методичного інструментарію для обґрунтування управлінських рішень у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

СК6. Здатність застосовувати міждисциплінарні підходи при розв'язанні складних задач і проблем проблем у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

2.2. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Програмні результати навчання:

ПРН 2. Знати на рівні новітніх досягнень основні концепції і методології наукового пізнання у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

ПРН04. Відшукувати, обробляти, систематизувати та аналізувати інформацію, необхідну для вирішення професійних та наукових завдань в сфері фінансів, банківської справи та страхування.

ПРН 8. Вміти застосовувати інноваційні підходи у сфері фінансів, банківської справи та страхування та управляти ними.

ПРН 9. Застосовувати управлінські навички у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

ПРН 11. Застосовувати поглиблені знання в сфері фінансового, банківського та страхового менеджменту для прийняття рішень

ПРН 13. Оцінювати ступінь складності завдань при плануванні діяльності та опрацюванні її результатів.

2.3. ПРЕРЕКВІЗИТИ ТА ПОСТРЕКВІЗИТИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ.

Передумовами для вивчення дисципліни є вивчення таких дисциплін, як «Фінанси», «Банківська система», «Фінансовий ринок» «Фінансова діяльність суб'єктів підприємництва», «Фінансове право», «Фінансовий менеджмент».

3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин										
	денна форма					заочна форма					
	усього	у тому числі				усього	у тому числі				
		л	с	пр	ІКР		с.р.	л	с	пр	Інд.к.р
Модуль 1											
Змістовий модуль 1. Антикризове фінансове управління (макроекономічний аспект)											
1,6 кредитів (48 години)											
Тема 1.Фінансові кризи у	10	2	2			6	10	2			8

розвитку соціального-економічної системи												
Тема 2.Фінансова криза та її вплив на формування системи антикризового фінансового управління	10	2	2			6	10					10
Тема 3.Методичні підходи до формування системи антикризового фінансового управління	10	2	2			6	10					10
Тема 4.Антикризовий фінансовий менеджмент	10	1	1			8	10		2			8
Тема 5.Антикризове управління у забезпеченні фінансової стійкості банківської системи	8	1	1			6	8					8
Форма контролю: модульна контрольна робота												
Разом за змістовим модулем 1	48	8	8			32	48	2	2			44
Модуль 2												
Змістовий модуль 2. Антикризове фінансове управління (мікроекономічний аспект) 2,4 кредитів (72 години)												
Тема 6.Основи антикризового фінансового управління підприємством	12	2	0	2	2	6	12	2	2		2	8
Тема 7.Антикризовий фінансовий контролінг	10	2	0	1		7	10					10
Тема 8.Аналітичне забезпечення проведення антикризових фінансових заходів	10	2	0	2		6	10					10
Тема 9.Планування фінансової санації	10	2	0	1		7	10					10
Тема 10.Фінансове забезпечення антикризових заходів	10	2	0	2		6	10					10
Тема 11. Антикризова реструктуризація підприємств	10	2	1			7	10					10
Тема 12.Державна фінансова підтримка антикризового управління підприємства	10	2	1			7	10					10
Форма контролю: модульна контрольна робота												
Разом за змістовим модулем 2	72	14	2	8		44	72					68
Форма підсумкового контролю: екзамен												
<i>Усього годин</i>	120	22	10	8	2	78	120	4	4		2	110

4. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ЗА ЗМІСТОВИМИ МОДУЛЯМИ

Змістовий модуль 1. Антикризове фінансове управління (макроекономічний аспект)

Тема 1. Фінансові кризи у розвитку соціально-економічної системи

План лекційного заняття

1. Теорія циклічного розвитку економіки.
2. Фінансові кризи: сутність, причини, наслідки.
3. Історія та моделі кризових фінансових явищ у світі.

План семінарського заняття

1. Світові економічні кризи за останні 200 років.
2. Класифікація фінансових криз.
3. Індикатори банківської кризи.
4. Індикатори валютної кризи.

План самостійної роботи здобувачів вищої освіти

1. Проблеми укорінення криз в українській економіці.

Питання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте теорію фінансових криз.
2. Назвіть причини фінансових криз.
3. Які Ви знаєте моделі кризових фінансових явищ у світі ?
4. Яким чином класифікують фінансові кризи ?
5. Назвіть індикатори банківської кризи.
6. Назвіть індикатори валютної кризи.
7. Охарактеризуйте масштаби й особливості впливу глобальної кризи 2008-2010 рр. на економіку України.

Рекомендовані літературні джерела:

Основна [1, 3, 5, 6, 7, 8, 11, 12,].

Додаткова [13,20].

Міжнародні видання [26].

Інформаційні ресурси Інтернет [28,29,33].

Тема 2. Фінансова криза та її вплив на формування системи антикризового фінансового управління

План лекційного заняття

1. Сутність антикризового управління на рівні держави
2. Антикризова фінансова політика в системі антикризового фінансового управління держави
3. Розвиток національних фінансових систем в умовах глобальної фінансової кризи
4. Фінансова політика попередження та ліквідації наслідків глобальної економічної нестабільності в зарубіжних країнах

План семінарського заняття

1. Оцінка фіскальної вразливості за Хеммінгом і Петрі
2. Індикатори короткострокових фіскальних ризиків
3. Індикатори довгострокової стійкості
4. Природа фінансових пузирів
5. Різновиди мильних бульбашок
6. Еволюція мильних бульбашок
7. Небезпека кредитного буму
8. Інтернаціоналізація кризових явищ

План самостійної роботи здобувачів вищої освіти

1. Соціально-економічний розвиток України в умовах глобальної фінансової кризи
2. Фінансове регулювання розвитку економіки України у стані рецесії

Питання для самоконтролю

1. Яка природа фінансових пузирів ?
2. Назвіть різновиди мильних бульбашок.
3. Еволюція мильних бульбашок.
4. Що таке кредитний бум ?
5. Назвіть заходи запобігання та протидії фінансовим кризам.
6. В чому полягають особливості оцінки фіскальної вразливості за Хеммінгом і Петрі.
6. Назвіть індикатори початкового фінансового стану.
7. Назвіть індикатори короткострокових фіскальних ризиків.
8. Назвіть індикатори довгострокової стійкості.
9. Назвіть індикатори фіскального менеджменту.

Рекомендовані літературні джерела:

Основна [1, 3, 4, 6, 7, 10, 11, 12].

Додаткова [13, 15, 16, 17, 23].

Міжнародні видання [25].

Інформаційні ресурси Інтернет [28, 29, 32,33].

Тема 3. Методичні підходи до формування системи антикризового фінансового управління

План лекційного заняття

1. Антикризова фінансова діагностика на макроекономічному рівні
2. Сучасні підходи до оцінки стабільності фінансової системи країни
3. Індикатори фінансової стабільності країни

План семінарського заняття

1. Композитний індекс уразливості.
2. Стрес-тестування в фінансових інститутах.
3. Система раннього оповіщення фінансових криз.
4. Порогові значення індикаторів для валютної і банківської криз.

План самостійної роботи здобувачів вищої освіти

1. Методичні підходи до оцінювання рівня фінансової стабільності банківської системи

Питання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте методику оцінювання ризиків фінансової стабільності держави.
2. Що таке система раннього оповіщення фінансових криз ?
3. Назвіть індикатори, що дозволяють оцінити ризик збільшення залежності від зовнішнього і внутрішнього боргового капіталу і його структури.
4. Що таке боргове навантаження ?
5. Назвіть індикатори, що дозволяють оцінити ризик збільшення залежності від зовнішнього і внутрішнього боргового капіталу і його структури.
6. Назвіть порогові значення індикаторів для валютної і банківської криз, у процентах розподілу.
7. Що таке композитний індекс уразливості ?
8. Що таке стрес-тестування в фінансових інститутах ?
9. В чому полягає методика виявлення «сигналів» ?

Рекомендовані літературні джерела:

Основна [1, 2, 3, 5, 6, 9, 10, 11, 12].

Додаткова [13, 14, 19, 20, 21, 23].

Міжнародні видання [25].

Інформаційні ресурси Інтернет [27, 30, 34].

Тема 4. Антикризовий фінскальний менеджмент

План лекційного заняття

1. Фінскальний простір України в антикризовому управлінні
2. Фінскальна політика України в умовах кризи
3. Фінскальна стійкість державних фінансів

План семінарського заняття

1. Способи формування ефективного фінскального простору.
2. Етапи класифікації світової фінансової кризи, які виділяє член правління Бундесбанку

А. Домбрет.

3. Напрями подолання наслідків боргової кризи в умовах Єврозони, за думкою

А. Домберта.

4. Фінскальна стійкість державних фінансів.

План самостійної роботи здобувачів вищої освіти

1. Антикризове податкове регулювання економіки
2. Бюджетна політика в умовах циклічного розвитку

Питання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте механізм формування фінскального простору.
2. Назвіть способи формування ефективного фінскального простору.
3. Охарактеризуйте етапи класифікації світової фінансової кризи, які виділяє член правління Бундесбанку А. Домбрет.

4. В чому полягають наслідки фінскальних дисбалансів в умовах зростання ризиків на ринку державних боргових зобов'язань ?

5. Назвіть заходи зміцнення бюджетної дисципліни на національному рівні та підвищення ефективності використання бюджетно-податкової політики експертів МВФ.

6. Виділіть напрями подолання наслідків боргової кризи в умовах Єврозони, за думкою А. Домберта.

7. Охарактеризуйте тактичні завдання економічної політики України.
8. Які основні пріоритети держави в умовах кризи.
9. Охарактеризуйте напрямки покращення адміністрування податків і зборів.
10. Охарактеризуйте принципи антикризового податкового регулювання.
11. Назвіть заходи антикризової податкової політики.
12. Що таке антикризове податкове регулювання економіки ?
13. Яким чином класифікують антикризові заходи бюджетної політики ?
14. Охарактеризуйте підтримуючі антикризові заходи.
15. Охарактеризуйте компенсаторні антикризові заходи.
16. Назвіть критерії стійкості державних фінансів.

Рекомендовані літературні джерела:

Основна [2, 4, 6, 7, 11]

Додаткова [20, 22, 23].

Міжнародні видання [24].

Інформаційні ресурси Інтернет [27, 28, 29, 30].

Тема 5. Антикризове управління у забезпеченні фінансової стійкості банківської системи

План лекційного заняття

1. Системні банківські кризи в умовах глобалізації
2. Антикризове державне управління у банківською системою
3. Фінансова стійкості як складова антикризового управління банками

План семінарського заняття

1. Чинники виникнення банківської кризи і механізми їх впливу на банківську систему
2. Взаємозв'язок банківських криз і частоти виникнення валютних криз
3. Основні антикризові заходи урядів і центральних банків Європейського Союзу

4. Думки науковців щодо визначення терміну «банківська криза».
5. Банківські кризи
6. Ризики в банківській діяльності
7. Класифікація банківських ризиків
8. Управління банківськими ризиками

План самостійної роботи здобувачів вищої освіти

1. Діагностика і моніторинг в антикризовому фінансовому управлінні банками
2. Макропруденційна політика у забезпеченні фінансової стійкості банків

Питання для самоконтролю

1. Назвіть кризові явища в банківській сфері.
2. Що таке банківська криза ?
3. Назвіть причини, що ведуть до кризи в банківській системі світовими за Ейхенгрін і Роуз.

4. Назвіть заходи з підтримання фінансової стабільності банків.
5. Яким чином класифікують банківські ризики ?
6. В чому полягає взаємозв'язок банківських криз і частоти виникнення валютних криз ?
7. В чому полягає взаємозв'язок валютних криз і частоти виникнення банківських криз ?

Рекомендовані літературні джерела:

Основна [1, 2, 6, 8, 9, 10, 11].

Додаткова [19, 20, 21].

Міжнародні видання [26].

Інформаційні ресурси Інтернет [28, 29, 34]

Змістовий модуль 2 Антикризове фінансове управління (мікроекономічний аспект)

Тема 6. Основи антикризового фінансового управління підприємством

План лекційного заняття

1. Сутність, причини та етапи розвитку фінансової кризи
2. Ідентифікація параметрів фінансової кризи на підприємстві
3. Теоретичні засади системи антикризового фінансового управління підприємством

План практичного заняття

Провести за фінансовою звітністю підприємства аналіз причин фінансової кризи та слабких місць, який полягає в систематизації та оцінюванні причин фінансової кризи та наслідків їх впливу на фінансово-господарську діяльність підприємства. Аналіз причин фінансової кризи проводиться з метою їх локалізації та усунення. Виявлення симптомів кризи робиться на основі аналізу слабких місць на підприємстві. Обмежуючі чинники (слабкі місця) можуть проявлятися в наступних сферах:

- залучення капіталу (наприклад, втрата довіри перед кредиторами);
- ринок (бар'єри на шляху вступу чи виходу з ринку);
- персонал (позиція профспілок, висока мобільність, психологічні фактори);
- законодавство (податки, заборона звільнення працюючих).

План самостійної роботи здобувачів вищої освіти

1. Характеристика інструментів антикризового фінансового управління суб'єктами економічної діяльності
2. Методичні підходи до формування організаційно-економічного механізму управління санацією підприємства

План індивідуально-консультаційної роботи

(Індивідуальний підбір фінансової звітності підприємства для написання плану антикризових заходів)

1. Управління банкрутством підприємства на сучасному етапі
2. Схеми реалізації банкрутства підприємств в Україні
3. Санація – основний інструмент оздоровлення підприємства

Питання для самоконтролю

1. Поясніть зміст кризи підприємства.

2. Назвіть види кризи. Які зв'язки існують між названими видами кризи?
  3. Поясніть зміст фінансової кризи.
  4. Перерахуйте зовнішні причини виникнення кризової ситуації на підприємстві.
  5. Які внутрішні чинники зумовлюють фінансову кризу підприємства?
  6. Перерахуйте причини, які зумовлюють стратегічну кризу, кризу прибутковості і кризу ліквідності.
  7. Охарактеризуйте стадії розвитку фінансової кризи.
  8. Назвіть ознаки кризової ситуації.
  9. Що розуміють під антикризовим управлінням?
  10. В яких аспектах розглядають антикризовий фінансовий менеджмент?
  11. Перерахуйте функції антикризового менеджменту.
  12. Поясніть зміст фінансової санації.
  13. В чому полягає мета досудової і судової санації підприємства?
  14. Охарактеризуйте типи санаційних заходів.
  15. В чому полягає зміст прискореної судової процедури санації?
  16. Назвіть випадки, в яких приймають рішення про проведення фінансової санації.
- Рекомендовані літературні джерела:**
 Основна [1, 3, 5, 6, 7, 9, 10, 12].
 Додаткова [14, 15, 16, 20].
 Міжнародні видання [24].
 Інформаційні ресурси Інтернет [29, 33].

Тема 7. Антикризовий фінансовий контролінг

План лекційного заняття

1. Особливості фінансового контролінгу підприємства в кризових умовах.
2. Система антикризового фінансового контролінгу.
3. Характеристика методів контролінгу.

План практичного заняття

Розробити стратегічні цілі антикризових заходів(санації), цільові орієнтири та стратегію антикризових заходів(санації) підприємства. Розглянути оперативну (Crash-) програму, в якій відобразити заходи, спрямовані на покриття поточних збитків, відновлення платоспроможності та ліквідності підприємства. Лише за умови вдалої реалізації даної програми підприємство може отримати можливість реалізувати план антикризових заходів(санації), тобто здійснити заходи щодо відновлення прибутковості та досягнення стратегічних конкурентних переваг.

План самостійної роботи здобувачів вищої освіти

1. Оцінка загрози фінансової кризи на підприємстві.
2. Антикризова фінансова стратегія підприємства.

Питання для самоконтролю

1. Поясніть суть контролінгу.
2. В чому полягає основна мета контролінгу?
3. На яких напрямках повинні зосереджувати свою діяльність служби контролінгу підприємства, що перебуває у фінансовій кризі?
4. Перерахуйте завдання та інструменти антикризового фінансового контролінгу.
5. Охарактеризуйте особливості формування інформаційної бази антикризового менеджменту.
6. Назвіть завдання системи раннього попередження та реагування.
7. В чому полягає зміст експрес- та фундаментальної діагностики?
8. Назвіть існуючі методи прогнозування банкрутства. Які переваги та недоліки кожного з них?
9. На чому ґрунтується використання методології дискримінантного аналізу?
10. В чому полягає зміст одно- та багатофакторного дискримінантного аналізу? Назвіть найпоширеніші моделі одно- та багатофакторного дискримінантного аналізу.

11. Перерахуйте методи прогнозування банкрутства, які базуються на використанні порівняльного аналізу? В чому полягає їх зміст?

12. Назвіть та охарактеризуйте види стратегії санації.

Рекомендовані літературні джерела:

Основна [3, 5, 6, 7, 9, 11, 12].

Додаткова [14, 15, 18, 23].

Міжнародні видання [26].

Інформаційні ресурси Інтернет [27, 28, 29].

Тема 8. Аналітичне забезпечення проведення антикризових фінансових заходів

План лекційного заняття

1. Санаційний аудит: сутність, мета та завдання

2. Порядок проведення санаційного аудиту

3. Акт аудиторської перевірки.

План практичного заняття

Розробити фінансовий план підприємства, який включає в себе

а) прогноз обсягів випуску та реалізації продукції,

б) баланс грошових надходжень та витрат,

в) зведений баланс активів і пасивів (до початку санації, в окремі періоди під час санації та після її проведення),

г) форми та джерела мобілізації фінансових ресурсів,

д) графіки освоєння, окупності та повернення фінансових ресурсів (якщо їх було залучено на поворотній основі).

У фінансовому плані також відображається сума затрат на розробку плану антикризових заходів(санації) та проведення санаційного аудиту (у разі необхідності). На основі фінансового плану розраховується загальна потреба підприємства в фінансових ресурсах із зовнішніх джерел. Обсяг зовнішнього фінансування дорівнює різниці між загальною потребою підприємства у фінансових ресурсах (інвестиції в основні та оборотні засоби) та прогнозованою величиною виручки від реалізації окремих об'єктів активів, продаж яких здійснюється в рамках антикризових заходів(санації). Одержана величина коригується на позитивний чи негативний Cash-Flow, який очікується в період проведення антикризових заходів(санації).

План самостійної роботи здобувачів вищої освіти

1. Методичне забезпечення заповнення складання звіту за результатами проведення аналізу фінансово-господарської діяльності неплатоспроможного підприємства.

Питання для самоконтролю

1. Поясніть зміст санаційної спроможності підприємства.

2. В чому полягає попередня та остаточна оцінка санаційної спроможності?

3. Назвіть економічні та правові передумови санаційної спроможності.

4. Перерахуйте особливості санаційного аудиту.

5. Назвіть завдання санаційного аудиту.

6. Які методи збирання даних використовують під час проведення санаційного аудиту?

7. Які методи використовують для оброблення нагромаджених первинних даних?

8. Порядок проведення санаційного аудиту.

9. Зміст окремих етапів санаційного аудиту.

10. Яку інформацію повинен містити акт аудиторської перевірки?

11. Які висновки можуть бути зроблені в акті аудиторської перевірки

Рекомендовані літературні джерела:

Основна [1, 4, 5, 8, 9, 11].

Додаткова [13, 14, 15, 17, 21, 22].

Міжнародні видання [25].

Інформаційні ресурси Інтернет [29, 32, 33].

Тема 9. Планування фінансової санації

План лекційного заняття

1. Загальна специфіка плану санації.
2. Складання і погодження плану фінансового оздоровлення підприємства в процесі досудової санації.
3. Складання і погодження плану фінансової санації підприємства в ході процедури розпорядження майном боржника.
4. Складання і погодження плану фінансової санації підприємства в ході провадження справи про банкрутство.

План практичного заняття

Провести розрахунок ефективності антикризових заходів (санації), а також перелік заходів щодо організації реалізації плану та контролю за ходом реалізації.

Основними критеріями оцінки ефективності антикризових заходів (санації) є такі:

- ліквідність та платоспроможність;
- прибутковість;
- додаткова вартість, створена в результаті антикризових заходів (санації);
- конкурентні переваги.

Якщо за основу брати критерій прибутковості, то ефективність санації (E) можна визначити за такою формулою:

$$E = \frac{\text{Прогнозований обсяг додаткового прибутку}}{\text{Розмір вкладень на проведення санації}} .$$

Результати санації (окрім подолання неплатоспроможності та відновлення конкурентоспроможності) можна оцінити через додатковий прибуток підприємства (різницю між сумою прибутків після санації і розміром прибутків (чи збитків) до її проведення).

План самостійної роботи здобувачів вищої освіти

1. Погодження плану санації забезпеченими кредиторами
2. План реорганізації боржника у ході провадження справи про банкрутство
3. Оцінка ефективності реалізації плану фінансової санації
4. Контроль за реалізацією плану санації

Питання для самоконтролю

1. З яких розділів може складатися план досудової санації?
2. Охарактеризуйте зміст кожного з цих розділів.
3. За якими напрямками оцінюють потенціал підприємства?
4. Що відображає дерево цілей санації?
5. Які заходи містить оперативна програма санації?
6. Які критерії використовують для оцінки ефективності плану санації?
7. Які ризики виділяють в антикризовому процесі?
8. Які різновиди може мати план судової санації?
9. В якому порядку погоджують план санації?
10. Хто здійснює контроль за реалізацією заходів, передбачених планом санації?

Рекомендовані літературні джерела:

- Основна [1, 4, 5, 6, 7, 8, 11, 12].
 Додаткова [14, 15, 16, 20, 21].
 Міжнародні видання [24, 25].
 Інформаційні ресурси Інтернет [27, 28, 33].

Тема 10. Фінансове забезпечення антикризових заходів

План лекційного заняття

1. Загальні підходи щодо вибору джерел фінансування антикризових заходів
2. Сутність санації балансу та призначення санаційного прибутку

3. Механізм внутрішньої фінансової стабілізації діяльності господарюючого суб'єкта при загрозі кризи

План семінарського заняття

1. Особливості форм санації із залученням нового фінансового капіталу
2. Визначення потреби в капіталі, необхідному для фінансування санації підприємства
3. Розв'язування фінансових ситуацій
4. Основні цілі та порядок збільшення статутного фонду
5. Методи та джерела збільшення статного фонду
6. Альтернативна санація
7. Трансформація власності у борг
8. Пролонгація та списання заборгованості
9. Санаційні кредити

План самостійної роботи здобувачів вищої освіти

1. Внутрішні джерела фінансової санації
2. Зовнішні джерела фінансування санації підприємства

Питання для самоконтролю

1. Перерахуйте джерела фінансування антикризових заходів.
2. Назвіть форми фінансування санації без залучення додаткових фінансових ресурсів і з залученням додаткових фінансових ресурсів ззовні.
3. Яка різниця між автономною і зовнішньою санацією?
4. Яких критеріїв слід дотримуватися, приймаючи рішення про фінансування антикризових заходів?
5. Визначення потреби у грошових коштах для відновлення платоспроможності підприємства.
6. Визначення потреби в капіталі для проведення виробничо-технічних санаційних заходів.
7. Які фактори впливають на потребу в оборотному капіталі?
8. Методи збільшення вхідних грошових потоків.
9. Методи зменшення вихідних грошових потоків.
10. Форми фінансування антикризових заходів власниками підприємства.
11. Поясніть зміст двоступінчастої санації. Назвіть джерела покриття балансових збитків.
12. У чому полягає зміст санації балансу?
13. Санаційний прибуток та джерела його формування.
14. Хто може надавати підприємству безповоротну фінансову допомогу?
15. Поясніть зміст альтернативної санації.
16. Особливості збільшення статутного фонду з метою фінансування антикризових заходів.
17. В чому полягає негативний ефект надання власниками позик підприємству?
18. У яких випадках кредитори погоджуються брати участь у фінансовій санації?
19. Назвіть форми участі кредиторів у санації підприємства-боржника.
20. В яких формах можна здійснювати реструктуризацію заборгованості?
21. Що таке облігації конверсійної позики? Яка їх перевага порівняно з іншими формами вкладень капіталу?
22. Які негативні наслідки може мати для кредитора трансформація боргу у власність?
23. Які особливості надання санаційних кредитів?
24. Назвіть контрактні фінансові інститути, які можуть брати участь у фінансуванні антикризових заходів.
25. Кредити яких міжнародних фінансово-кредитних інститутів можуть отримувати українські підприємства?
26. Форми фінансування санації персоналом підприємства.
27. В чому полягає законодавче не врегулювання спрямування заробітної платні та інших винагород персоналу на проведення фінансового оздоровлення підприємства?
28. Яка форма участі персоналу в санації підприємства поширена в зарубіжній практиці?

Рекомендовані літературні джерела:

Основна [1, 5, 7, 8, 10, 11].

Додаткова [13, 14, 16, 17, 21].

Міжнародні видання [24].

Інформаційні ресурси Інтернет [29, 30, 32, 33].

Тема 11. Антикризова реструктуризація підприємств**План лекційного заняття**

1. Підходи до сутності реструктуризації підприємства
2. Механізм реструктуризації підприємств
3. Методичні підходи проведення реструктуризації для стабілізації функціонування підприємств

План семінарського заняття

1. Форми та загальні передумови реорганізації
2. Перетворення як окремий випадок реорганізації підприємств
3. Передаточний та роздільний баланси
4. Обчислення приросту статутного капіталу підприємства

План самостійної роботи здобувачів вищої освіти

1. Реорганізація, спрямована на укрупнення підприємств (злиття, приєднання, поглинання)
2. Реорганізація підприємств, спрямована на їх розукрупнення (поділ, виділення)
3. Перетворення
4. Передавальний та розподільний баланси

Питання для самоконтролю

1. Які існують підходи до формування поняття реструктуризації підприємств?
2. Поясніть зміст реструктуризації підприємства згідно українського законодавства?
3. Як трактують зміст реструктуризації в західній літературі?
4. Назвіть причини, які зумовлюють необхідність реструктуризації українських підприємств.
5. Які чинники гальмують процеси реструктуризації українських підприємств?
6. Що має бути відображено в програмі реструктуризації підприємства?
7. Які документи регламентують порядок здійснення реструктуризації підприємств в Україні?
8. Які існують підходи до класифікації видів реструктуризації підприємств?
9. Яка різниця між реструктуризацією та реорганізацією?
10. Перерахуйте причини реорганізації підприємств.
11. Назвіть види реорганізації підприємств.
12. Назвіть види укрупнення підприємств.
13. В чому полягає принципова різниця між злиттям та приєднанням?
14. Яка основна мета розукрупнення підприємств?
15. Поясніть зміст поділу та виокремлення.
16. В чому полягає реорганізація підприємства шляхом перетворення?

Рекомендовані літературні джерела:

Основна [1, 3, 6, 7, 8, 9, 12].

Додаткова [13, 14, 17, 19, 21, 22].

Міжнародні видання [24].

Інформаційні ресурси Інтернет [28, 29, 32].

Тема 12. Державна фінансова підтримка антикризового управління підприємством**План лекційного заняття**

1. Передумови надання державної підтримки неплатоспроможним підприємствам.
2. Форми та методи державної підтримки в Україні.

План семінарського заняття

1. Зміст та необхідність державної санаційної підтримки підприємств.

2. Органи, які займаються питаннями санаційної підтримки підприємств.
3. Форми та методи державної підтримки підприємств.
4. Державне фінансування санації підприємств.
5. Державна підтримка інноваційного розвитку підприємств.
6. Непрямі методи державного фінансового сприяння суб'єктам господарювання.
7. Гармонізація вітчизняної державної політики фінансової підтримки зі стандартами Європейського Союзу.

План самостійної роботи здобувачів вищої освіти

1. Особливості реалізації заходів державного антикризового управління в провідних країнах Європи

Питання для самоконтролю

1. У зв'язку з чим антикризове управління розглядають як спосіб підвищення ефективності економіки?
2. Що передбачають горизонтальні та вертикальні цілі державної підтримки підприємств?
3. Яка мета державної підтримки окремих підприємств?
4. Назвіть позитивні та негативні ефекти, які можуть бути отримані в результаті реалізації заходів державної підтримки санації підприємств?
5. З яких критеріїв відбору повинні виходити державні органи, приймаючи рішення про державне сприяння реалізації антикризових заходів на підприємствах?
6. Чим характеризується місто утворююче підприємство?
7. Назвіть державні органи з питань санації та банкрутства підприємств, охарактеризуйте їх основні функції.
8. Перерахуйте форми прямого державного фінансування санації підприємств.
9. У яких випадках доцільними є субсидії?
10. На яких умовах надають інноваційні позики?
11. Назвіть форми непрямой державної підтримки санації підприємств.
12. В чому полягає проблема використання державних гарантій?
13. Які інші методи державної підтримки підприємств зустрічаються у вітчизняній практиці?

Рекомендовані літературні джерела:

Основна [1, 2, 6, 10, 11, 12].

Додаткова [13, 18, 21, 22, 23].

Міжнародні видання [24].

Інформаційні ресурси Інтернет [30, 31, 32].

5. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Загальний розподіл балів, які здобувач вищої освіти може отримати в межах 100-бальної системи оцінювання, представлено в табл.5.1.

Таблиця 5.1

Розподіл балів з навчальної дисципліни «Антикризове фінансове управління» Денна форма навчання

Модулі	Модуль 1 - (20 балів)								Контрольний захід №1 – 6 балів	Екзамен – 50 балів	Загальна оцінка з курсу = 50 балів + 50 балів (Екзамен)
Загальна кількість балів за модулем №1											
Теми	T.1	T.2	T.3	T.4	T.5						
Відповідь на семінарському занятті	2	2	2	2	2						
Самостійна робота студента(науковий реферат)	Оцінювання самостійної роботи здійснюється під час семінарських занять (захисту роботи) 4										
Модулі	Модуль 2 - (30 балів)								Контрольний захід №2 -5 балів		
Загальна кількість балів за модулем №2											
Теми	T.6	T.7	T.8	T.9	T.10	T.11	T.12				
Відповідь на семінарських заняттях	1	1	1	1	2	2	2				
Відповідь на практичному занятті	1	1	1	1							
Самостійна робота	Оцінювання самостійної роботи здійснюється під час семінарських занять та написання контрольної роботи										
Індивідуальна робота(план антикризових заходів)	6										
Підсумковий тестовий контроль на платформі дистанційного навчання УДФСУ MOODLE	5										

Заочна форма навчання

Модулі	Модуль 1 - (20 балів)								Домашня контрольна робота – 15 балів	Екзамен – 50 балів	Загальна оцінка з курсу = 50 балів + 50 балів (Екзамен)
Загальна кількість балів за модулем №1											
Теми	T.1	T.2	T.3	T.4	T.5						
Відповідь на семінарському занятті				5							
Самостійна робота	Оцінювання самостійної роботи здійснюється під час семінарських занять та написання контрольної роботи										
Модулі	Модуль 2 - (30 бал)								Контрольний захід №2 -15 балів		
Загальна кількість балів за модулем №2											
Теми	T.6	T.7	T.8	T.9	T.10	T.11	T.12				
Відповідь на семінарських заняттях	5										
Самостійна робота	Оцінювання самостійної роботи здійснюється під час семінарських занять та написання контрольної роботи										
Індивідуальна робота	10										

I модуль+II модуль = 20б.+30б.= 50 балів

Екзамен – 50 балів

Підсумкова атестація M1+M2+екзамен=100балів

Критерії оцінювання семінарських занять та самостійної роботи.

Семінарські заняття передбачають обговорення питань теми, розгляд нормативно-правової бази, проведення дискусій з основних проблем і питань, які розглядаються на семінарському занятті. Робота на семінарському (практичному) занятті передбачає усне та письмове опитування. Максимальна кількість балів, отримана здобувачем вищої освіти на семінарському занятті становить 1 бали.

Самостійна робота здобувачів вищої освіти полягає в опрацюванні проблемних теоретичних та практичних питань. Виконання самостійної роботи оцінюється під час проведення семінарського заняття у вигляді опитування в тому числі за питаннями, які виносяться на самостійну роботу.

Таблиця 5.2

Шкала оцінювання роботи здобувачів вищої освіти на семінарських заняттях та самостійної роботи

Кількість балів	Критерії оцінювання
1	В повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу. Правильно вирішив усі тестові завдання.
0,5	Не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно вирішив меншість тестових завдань.
0	Не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань. Не вирішив жодного тестового завдання.

Критерії оцінювання контрольних робіт.

Формою проміжного поточного контролю є контрольні роботи, які проводяться у письмовій формі та кожна з яких оцінюється від 0 до 6 балів.

Таблиця 5.3

Розподіл балів за різні види завдань в межах контрольної роботи

Вид завдання	Максимальна кількість балів за виконання
Теоретичні питання	$(1 \times 1) = 1$
Тестовий блок (закритої форми)	$(20 \times 0,1) = 2$
Тестовий блок (відкритої форми)	$(5 \times 0,2) = 1$
Розв'язування задач	$(1 \times 2) = 2$
Всього	6

Таблиця 5.4

Критерії оцінювання відповіді на теоретичне питання

Критерії оцінювання	Кількість балів
Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який у повному обсязі дав відповіді на всі теоретичні питання. При цьому використовував актуальну наукову термінологію, належним чином обґрунтовував свої думки та зробив узагальнені підсумки.	1
Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який в основному розкрив зміст теоретичних питань. Проте, при висвітленні деяких питань не вистачало достатньої аргументації, допускалися при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки.	0.8

Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який дав фрагментарні відповіді на теоретичні питання (без аргументації й обґрунтування, підсумків), у відповідях присутні неточності та помилки або відповідь дана лише на окремі питання.	0.5
Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який дав неправильну відповідь на всі теоретичні питання, допустив істотні помилки, оперував неактуальною застарілою інформацією або відповіді на питання відсутні взагалі.	0

Таблиця 5.5

Критерії оцінювання розв'язування задачі

Критерії оцінювання	Кількість балів
Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який у повному обсязі розв'язав задачу. При цьому використовував актуальну наукові методи та формули для їх розв'язування та формування належним чином обґрунтованих підсумків.	2
Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який у повному обсязі розв'язав задачу, проте не сформував належним чином обґрунтованих підсумків.	1.5
Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який не в повному обсязі розв'язав задачу та не сформував належним чином обґрунтованих підсумків.	1
Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який не в розв'язав задачу взагалі та, відповідно, не сформував належним чином обґрунтованих підсумків.	0

Таблиця 5.6

Критерії оцінювання тестового блоку (відкритої форми)

Критерії оцінювання	Кількість балів
Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який повністю розкрив всі визначення та використовував для цього наукову літературу та власну думку.	0,2
Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який взагалі не розкрив сутність визначень.	0

Таблиця 5.7

Критерії оцінювання тестового блоку (закритої форми)

Критерії оцінювання	Кількість балів
Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який зробив правильно тестове завдання.	0,1
Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який зробив не правильно всі тестові завдання.	0

Критерії оцінювання індивідуальної роботи.

Індивідуальна робота проводиться у формі реферату та презентації і оцінюється від 0 до 6 балів.

Шкала оцінювання індивідуальної роботи здобувачів вищої освіти

Кількість балів	Критерії оцінювання
------------------------	----------------------------

7	Послідовність, логічність написання реферату, а також підготовлення по ньому презентації та, відповідно, його захист, а також виокремлення з різних джерел основних положень, які структурно об'єднанні, проаналізовані та узагальнені висновками.
4	Послідовність, логічність написання реферату, але без підготовлення презентації.
0	Не написання реферату та презентацію по ньому.

Підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти здійснюється за результатами поточного контролю (від 0 до 50 балів) та екзамену (від 0 до 50 балів). Критерієм успішного проходження здобувачем освіти підсумкового оцінювання є отримання не менше 25 балів за поточний контроль та 25 балів за підсумковий контроль у формі екзамену.

Переведення даних 100-бальної шкали оцінювання в національну шкалу та шкалу за системою ЄКТС здійснюється в такому порядку:

Таблиця 5.9

Таблиця відповідності результатів контролю знань за різними шкалами й критеріями оцінювання

Сума балів за 100-бальною шкалою	Оцінка в ЄКТС	Значення оцінки ЄКТС	Критерії оцінювання	Рівень компетентності	Оцінка за національною шкалою
					Екзамен
90-100	A	відмінно	Здобувач вищої освіти виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили.	високий (творчий)	відмінно
80-89	B	дуже добре	Здобувач вищої освіти вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує справи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна.	достатній (конструктивно - варіативний)	добре
70-79	C	добре	Здобувач вищої освіти вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок.		
60-69	D	задовільно	Здобувач вищої освіти відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; з допомогою викладача може	середній (репродуктивний)	задовільно

			аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих.		
50-59	E	достатньо	Здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні.		
35-49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання семестрового контролю	Здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.	Низький (рецептивно-продуктивний)	незадовільно
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням залікового кредиту	Здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів.		

Переведення даних 50-бальної шкали оцінювання в національну шкалу та шкалу ЄКТС для навчальної дисципліни з підсумковим контролем у формі екзамену здійснюється відповідно до таблиці 5.10.

Таблиця 5.10

- Таблиця відповідності шкали ЄКТС (за 50-бальною шкалою) національній шкалі оцінювання академічної успішності

Сума балів	Оцінка ЄКТС	За національною шкалою	Критерії оцінювання	Залік
45-50	A	відмінно	Високий (творчий)	зараховано
40-44	B	добре	Достатній (конструктивно - варіативний)	
35-39	C			
30-34	D			
25-29	E	задовільно	Середній (репродуктивний)	не зараховано
17-24	FX	незадовільно з можливістю повторного складання семестрового контролю	Низький (рецептивно-продуктивний)	
0-16	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням залікового кредиту		

Результати складання екзаменів і диференційованих заліків оцінюються за чотирибальною шкалою («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»), а заліків – за двобальною шкалою («зараховано», «не зараховано») і вносяться у відомість обліку успішності здобувача вищої освіти, залікову книжку, індивідуальний навчальний план здобувача вищої освіти (крім «незадовільно» і «не зараховано»).

6. ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни «Фінансова політика держави» є:

- екзамени;
- стандартизовані тести;
- аналітичні звіти, реферати;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- інші види індивідуальних та групових завдань.
- комп'ютерне тестування на платформі MOODLE УДФСУ.

7. ФОРМИ ТА ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Поточний контроль проводиться у формі семінарських занять, самостійної роботи, індивідуальних занять та контрольних робіт.

Підсумковий контроль проводиться у формі екзамену.

Перелік питань до поточного контролю №1

1. Теорія циклічного розвитку економіки
2. Фінансові кризи: сутність, причини, наслідки
3. Історія та моделі кризових фінансових явищ у світі
4. Проблеми укорінення криз в українській економіці
5. Сутність антикризового управління на рівні держави
6. Антикризова фінансова політика в системі антикризового фінансового управління держави
7. Розвиток національних фінансових систем в умовах глобальної фінансової кризи
8. Соціально-економічний розвиток України в умовах глобальної фінансової кризи
9. Фінансове регулювання розвитку економіки України у стані рецесії
10. Антикризова фінансова діагностика на макроекономічному рівні
11. Сучасні підходи до оцінки стабільності фінансової системи країни
12. Індикатори фінансової стабільності країни
13. Методичні підходи до оцінювання рівня фінансової стабільності банківської системи
14. Системні банківські кризи в умовах глобалізації
15. Антикризове державне управління банківською системою
16. Фінансова стійкість як складова антикризового управління банками
17. Діагностика і моніторинг в антикризовому фінансовому управлінні банками
18. Макропруденційна політика у забезпеченні фінансової стійкості банків

Перелік питань до поточного контролю №2

1. Фінансова криза на підприємстві: економічний зміст та причини виникнення
2. Економічна сутність санації підприємств
3. Менеджмент фінансової санації підприємства
4. Випадки, в яких приймається рішення про проведення фінансової санації підприємств
5. Класична модель фінансової санації
6. Інструменти та методи контролінгу
7. Санаційна стратегія та концепція санації
8. План фінансового оздоровлення підприємства
9. Оцінка ефективності санації підприємства
10. Система раннього попередження та реагування
11. Управління ризиками як функціональне завдання санаційного контролінгу
12. Прогнозування банкрутства
13. Сутність та основні завдання санаційного аудиту
14. Санаційна спроможність підприємства

15. Методи та програма санаційного аудиту
16. Порядок проведення санаційного аудиту
17. Вивчення наявної санаційної концепції та збір необхідної інформації
18. Аудит фінансової сфери підприємства.
19. Ситуація підприємства на ринках факторів виробництва та збуту готової продукції.
20. Аналіз причин кризи та сильних і слабких місць на підприємстві
21. Експертна оцінка запланованих санаційних заходів.
22. Акт аудиторської перевірки.
23. Форми фінансової санації
24. Визначення потреби в капіталі для проведення санації підприємства
25. Визначення потреби в інвестиційному та в оборотному капіталі
26. Забезпечення фінансової рівноваги на підприємстві.
27. Правила фінансування санації підприємств
28. Поняття та класифікація внутрішніх джерел фінансової стабілізації
29. Власний капітал, його функції та складові частини
30. Збитки підприємства та джерела їх покриття
31. Економічний зміст санації балансу та призначення санаційного прибутку
32. Завдання та основні передумови зменшення статутного фонду підприємств
33. Санація шляхом викупу акцій (придбання часток) у власників
34. Фінансування санації за рахунок акціонерного (пайового) капіталу.
35. Основні цілі та порядок збільшення статутного фонду
36. Методи та джерела збільшення статного фонду
37. Альтернативна санація
38. Участь кредиторів у фінансовому оздоровленні боржника
39. Трансформація власності у борг
40. Пролонгація та списання заборгованості
41. Санаційні кредити
42. Фінансова участь персоналу в санації підприємства
43. Сутність та форми реструктуризації підприємства
44. Механізм реорганізації підприємств
45. Форми та загальні передумови реорганізації
46. Реорганізація, спрямована на укрупнення підприємств (злиття, приєднання, поглинання)
47. Реорганізація підприємств, спрямована на їх розукрупнення (поділ, виділення)
48. Перетворення як окремий випадок реорганізації підприємств
49. Передаточний та роздільний баланси
50. Необхідність, функції та завдання інституту банкрутства підприємств
51. Порядок оголошення підприємства банкрутом
52. Етапи ліквідації підприємства
53. Діяльність ліквідаційної комісії
54. Черговість задоволення претензій кредиторів
55. Фінансова санація на ухвалу господарського суду
56. Керуючий санацією, його функції та повноваження
57. План санації (реорганізації) боржника в ході провадження справи про банкрутство
58. Приховане, фіктивне та зумисне банкрутство
59. Необхідність, завдання та принципи експертної оцінки вартості майна підприємства
60. Порядок оцінки вартості майна
61. Методи оцінки вартості майна
62. Інвентаризація майна як складова частина оцінки його вартості
63. Оцінка вартості підприємства як цілісного майнового комплексу
64. Оцінка вартості корпоративних прав
65. Оцінка вартості нематеріальних активів та рухомого майна підприємств
66. Звіт про експертну оцінку вартості майна

67. Зміст та необхідність державної санаційної підтримки підприємств
68. Державні органи з питань санації та банкрутства підприємств
69. Форми та методи державної фінансової підтримки підприємств
70. Пряме державне фінансування санації підприємств
71. Непрямі форми державного фінансового сприяння санації
72. Державні гарантії та поручительства як особливі види державної підтримки санації підприємств

Перелік питань до підсумкового контролю

1. Теорія циклічного розвитку економіки
2. Фінансові кризи: сутність, причини, наслідки
3. Історія та моделі кризових фінансових явищ у світі
4. Проблеми укорінення криз в українській економіці
5. Сутність антикризового управління на рівні держави
6. Антикризова фінансова політика в системі антикризового фінансового управління держави
7. Розвиток національних фінансових систем в умовах глобальної фінансової кризи
8. Фінансова політика попередження та ліквідації наслідків глобальної економічної нестабільності в зарубіжних країнах
9. Соціально-економічний розвиток України в умовах глобальної фінансової кризи
10. Фінансове регулювання розвитку економіки України у стані рецесії
11. Антикризова фінансова діагностика на макроекономічному рівні
12. Сучасні підходи до оцінки стабільності фінансової системи країни
13. Індикатори фінансової стабільності країни
14. Методичні підходи до оцінювання рівня фінансової стабільності банківської системи
15. Фіскальний простір України в антикризовому управлінні
16. Фіскальна політика України в умовах кризи
17. Антикризове податкове регулювання економіки
18. Бюджетна політика в умовах циклічного розвитку
19. Фіскальна стійкість державних фінансів
20. Системні банківські кризи в умовах глобалізації
21. Антикризове державне управління у банківською системою
22. Фінансова стійкості як складова антикризового управління банками
23. Діагностика і моніторинг в антикризовому фінансовому управлінні банками
24. Макропруденційна політика у забезпеченні фінансової стійкості банків
25. Сутність, причини та етапи розвитку фінансової кризи
26. Ідентифікація параметрів фінансової кризи на підприємстві
27. Теоретичні засади системи антикризового фінансового управління підприємством
28. Характеристика інструментів антикризового фінансового управління суб'єктами економічної діяльності
29. Методичні підходи до формування організаційно-економічного механізму управління санацією підприємства
30. Особливості фінансового контролінгу підприємства в кризових умовах
31. Система антикризового фінансового контролінгу
32. Характеристика методів контролінгу
33. Оцінка загрози фінансової кризи на підприємстві
34. Антикризова фінансова стратегія підприємства
35. Санаційний аудит: сутність, мета та завдання
36. Порядок проведення санаційного аудиту
37. Акт аудиторської перевірки.
38. Методичне забезпечення заповнення складання звіту за результатами проведення аналізу фінансово-господарської діяльності неплатоспроможного підприємства
39. Загальна специфіка плану санації

40. Складання і погодження плану фінансового оздоровлення підприємства в процесі досудової санації
41. Складання і погодження плану фінансової санації підприємства в ході процедури розпорядження майном боржника
42. Складання і погодження плану фінансової санації підприємства в ході провадження справи про банкрутство
43. Погодження плану санації забезпеченими кредиторами
44. План реорганізації боржника у ході провадження справи про банкрутство
45. Оцінка ефективності реалізації плану фінансової санації
46. Контроль за реалізацією плану санації
47. Загальні підходи щодо вибору джерел фінансування антикризових заходів
48. Сутність санації балансу та призначення санаційного прибутку
49. Механізм внутрішньої фінансової стабілізації діяльності господарюючого суб'єкта при загрозі кризи
50. Внутрішні джерела фінансової санації
51. Зовнішні джерела фінансування санації підприємства
52. Підходи до сутності реструктуризації підприємства
53. Механізм реструктуризації підприємств
54. Методичні підходи проведення реструктуризації для стабілізації функціонування підприємств
55. Реорганізація, спрямована на укрупнення підприємств (злиття, приєднання, поглинання)
56. Реорганізація підприємств, спрямована на їх розукрупнення (поділ, виділення)
57. Перетворення
58. Передавальний та розподільний баланси
59. Передумови надання державної підтримки неплатоспроможним підприємствам.
60. Форми та методи державної підтримки.
61. Особливості реалізації заходів державного антикризового управління в провідних країнах Європи

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Барановський О.І. Філософія безпеки : монографія : у 2 т. / О. І. Барановський. - К. : УБС НБУ, 2014. - Т. 2 : Безпека фінансових інститутів. - 715 с.
2. Батрак О.В., Тарасенко І.О. Теоретична конструкція антикризового управління підприємствами: дефініція, складники, етапи, принципи. *Причорноморські економічні студії*. 2020. Випуск 52-1. С. 111-115
3. Бровко Л.І., Сірко А.Ю., Крюкова Г.В. Економічна сутність антикризового управління підприємством. *Modern economics*. 2019. № 15. С. 36–40.
4. Всемирный банк: развивающимся странам будет труднее всего URL: <http://www.unia.com.ua/ukr/?nid =mnews/2365>.
5. Геєць В.М. Формування і розвиток фінансової кризи 2008-2009 років в Україні. *Економіка України*. 2010. №4. С. 5-15.
6. Гудзь О.Є. Формування стратегії антикризового управління підприємств. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2019. № 2. С. 4–10.
7. Економічна криза в Україні: виміри, ризики, перспективи. URL: <http://www.niss.gov.ua>
8. Матеріали офіційного сайту Корреспондент.biz. URL: <http://korrespondent/business/58893/>.
9. Мостенська Т.Л., Юрій Е.О. Інструменти антикризового управління. *Український журнал прикладної економіки*. 2019. Т. 4. № 1. С. 64–72.
10. Сова О.Ю., Морозов Є.Ю. Сучасна парадигма антикризового управління підприємством. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2020. Том 31 (70). № 2. С. 43-47
11. Стешенко О. Д., Масалига В. В. Антикризове управління в умовах пандемії. Вісник економіки транспорту і промисловості. 2020. № 70-71. URL: <http://btie.kart.edu.ua/issue/view/13496>
12. Хацер М.В. Антикризове фінансове управління на підприємстві: сутність, характеристика та механізм здійснення. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія : Економіка і управління*. 2019. Т. 30(69), № 1. С. 71–77.

Допоміжна:

13. Адамська О. Антикризове управління в контексті реагування на регіональні виклики: теоретико-методологічний аспект. *Ефективність державного управління*. 2018. Вип. 2 (55). Ч. 1. С. 30 – 38.
14. Гудзь О., Формування стратегії антикризового управління підприємств. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2019. № 2 (28). С. 4 – 10.
15. Давиденко В. Використання превентивного антикризового управління в діяльності підприємств. URL: https://kneu.edu.ua/userfiles/zb_mise/97/11.pdf
16. Джалалова М., Особливості антикризового управління підприємствами. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/200280676.pdf>
17. Зверук Л. Антикризове управління підприємством в умовах інноваційного розвитку. *Інтернаука*. 2017. № 1 (23). 2 т. С. 69–75.
18. Коваленко Т. Антикризове управління персоналом у державних організаціях. *Проблеми економіки*. № 4 (38). 2018. С. 142 – 148.
19. Копилко О., Музичка О., Лозинська О., Стратегічний підхід до антикризового управління в банках України. *Бізнес Інформ*. 2019. № 10. С. 226–232.
20. Мостецька Т. Інструменти антикризового управління. *Український журнал прикладної економіки*. 2019. № 1. Т. 4. С. 64–72.
21. Сак Т., Ющишина Л. Механізм антикризового управління в умовах забезпечення економічної безпеки підприємства. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки. Економіка та управління підприємством*. 2019. № 2. С. 67-74.

22. Усикова О. Антикризове фінансове управління аграрних підприємств в сучасних умовах господарювання. *Актуальні проблеми інноваційної економіки*. 2019. № 1. С. 49–55.

23. Шатайло О., Особливості використання антикризового потенціалу в антикризовому управлінні на підприємстві. *Вісник ЖДТУ*. 2019. № 2 (88). С. 98–105.

Міжнародні видання:

24. Rajesh Kumar. Strategic Financial Management. 1st Edition. *Imprint: Academic Press*. 21st October 2016. 604 p.

25. J. Madura. International Financial Management. *Publisher: South-Western College Pub; 9th edition*. 2008. 544 p.

26. Stanley Block, Geoffrey Hirt. Foundations of Financial Management (17th International Edition). *Publisher: McGraw-Hill Education*. 2018.

Інформаційні ресурси Інтернет

27. Інформаційний ресурс «Smida». URL: www.smida.gov.ua.

28. Офіційний сайт Бібліотеки імені В. І. Вернацького. URL: www.nbu.gov.ua.

29. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: www.ukrstat.gov.ua.

30. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. URL: www.kmu.gov.ua.

31. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: www.minfin.gov.ua.

32. Офіційний сайт Наукової бібліотеки ім. М. Максимовича. URL: www.library.univ.kiev.ua.

33. Офіційний сайт Наукової бібліотеки Університету ДФС України. URL: <http://library.asta.edu.ua>.

34. Офіційний сайт Національного банку України. URL: www.bank.gov.ua.